Rizoma freireà 16. Interculturalitat i producció de coneixement i bon viure com a pràctiques instituents

Xavier Besalú

La negociació de significats, el debat conceptual, pot semblar sovint enutjós i cansí, però és absolutament necessari i enormement fèrtil.

A hores d'ara, per exemple, ja estem en condicions d'afirmar que la interculturalitat no és sinó una forma de multiculturalisme (una política de gestió de la diversitat cultural que parteix del reconeixement, de la igualtat formal i real de totes les persones i pobles, i que aspira a una convivència en pau i llibertat) per més que, des de determinats sectors i òptiques, es vulgui equiparar al diferencialisme (una política que també garanteix un pseudoreconeixement, però que indubtablement no té per horitzó una convivència en llibertat). El diferencialisme és un altre model de gestió de la diversitat cultural que predica la separació preventiva i profilàctica de les persones i pobles diferents i que es tradueix en segregació, en guetització, en apartheid, en reserves...; seria el model de l'extrema dreta, tan envalentonada avui a Europa. Val la pena deixar-ho clar per sortir de la permanent ambigüitat teòrica que ens condemna a unes pràctiques també ambigües i poc consistents.

Com ha explicat molt bé Kymlicka, ja no estem en el debat entre liberals i comunitaristes; ara sabem del cert que els Estats liberal-democràtics no són ni han estat mai neutrals o indiferents en relació a les pertinences ètniques, culturals, lingüístiques o religioses dels seus ciutadans i ciutadanes, i que aquest fet estructural provoca i ha provocat desigualtats i injustícies envers les minories, que han de ser combatudes i compensades per tal de garantir les mateixes condicions i expectatives per a tota la ciutadania. No estem parlant, doncs, ni de privilegis, ni de discriminacions positives, sinó d'igualtat real a tots els efectes.

Però aquest no és el final de la partida, perquè els que en tot aquest recorregut s'han oposat directament o han vist mil i una dificultats en el reconeixement dels drets de les minories culturals i nacionals i dels immigrants estrangers han fet un canvi d'estratègia subtil: ara diuen que el multiculturalisme, és a dir una política intercultural de gestió de la diversitat cultural seriosa i decidida, podria erosionar la convivència ciutadana i fracturar la cohesió social, com si la convivència i la cohesió

fossin desitjables en si mateixes, fos quin fos el cost personal i col·lectiu, i no el fruit dialèctic i conflictiu de la llibertat i de la responsabilitat. No són arguments menors perquè desgraciadament la història és prou il·lustrativa d'enfrontaments no desitjats i de divisions imprevistes i desgraciades, però també s'ha de poder dir que són els països amb polítiques públiques oficialment multiculturalistes els qui millor han fet front a la integració social dels immigrants i a les reivindicacions de les minories culturals i nacionals, sense que això vulgui dir que hagin trobat la pedra filosofal.

En aquest número de *rizoma freireano* hem volgut situar-nos en aquest nou context de claredat conceptual i d'obertura de mires. Els quatre articles que componen aquest *dossier* són aportacions que donen gruix i consistència al coneixement produït des d'aquesta mirada intercultural i obren el camí a noves percepcions, a noves pràctiques, a unes vides més complexes, estimulants i plaents. Antonia Darder explora com el verb hegemònic ha emmascarat i ocultat realitat; Lya Sañudo il·lustra com la producció de coneixement científic és creadora de realitat i de representacions; Lisa Taylor i Ignasi Vila entren al fons de l'educació i mostren velles i noves maneres de treballar, des de la pedagogia crítica i contrahegemònica, per a una societat més justa i més ben formada.

 Licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Compartir igual